

4. Орлова В.Ф. Теория судебно-почерковедческой идентификации / В.Ф. Орлова. – М.: Юрид.лит., 1973. – 202 с.
5. Шевченко Б.И. Теоретические основы трасологической идентификации в криминалистике / Б. И. Шевченко. – М.: Юрид.лит., 1975. – 102 с.

Бронецький І.В.

студент;

Науковий керівник: Сабадаш В.П.

кандидат юридичних наук, доцент,

Запорізький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВИКРИТТЯ ІНСЦЕНУВАННЯ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРАДІЖОК, ГРАБЕЖІВ, І РОЗБІЙНИХ НАПАДІВ

Одним із факторів, який впливає на ефективність розслідування кримінальних правопорушень, є приховування злочину. У системі наукового знання про злочинну діяльність проблемним є виявлення такого способу приховування злочину, як інсценування.

З теорії криміналістики відомо, що інсценування – один з різновидів протидії правоохоронним органам, що ведуть боротьбу зі злочинністю, з боку осіб, незацікавлених у виявленні злочину, у встановленні істини по кримінальній справі, у прийнятті обґрунтованих і правильних криміналістичних і правових рішень у кримінальному процесі [1, с. 366].

Злочини проти власності є однією з найпоширеніших і найнебезпечніших груп злочинних діянь, оскільки вони посягають на одне з найцінніших соціальних благ – право власності. Слід зазначити, що такі злочини як крадіжка, грабіж та розбійні напади становлять групу найбільш поширених протиправних діянь, що інсценуються злочинцями, про що свідчать 68,3% опитаних слідчих ОВС України [2, с. 122].

При розслідуванні цих злочинів має враховуватися можливість їх приховування, зокрема шляхом інсценування. Але на практиці з цим існують деякі труднощі, особливо у слідчих без досвіду практичної роботи, коли вони сприймають подію такою, якою їм її представляють злочинці. При цьому, виключити версію про інсценування злочину необхідно, оскільки у подальшому виявлення такого факту зведе нанівець витрачений час та зусилля на проведене розслідування.

Як зазначає Саковський А.А., організація та планування розслідування інсценувань цієї категорії злочинів має здійснюватися відповідно до ситуації, що склалася [2, с. 122]. Тому, на початковому

етапі розслідування цієї категорії злочинів особливу увагу варто приділяти ретельному огляду місця події і допиту заявника, де можливо виявити негативні обставини. Даньшин М.В. до типових негативних обставин, які вказують на інсценування, відносить такі: матеріально фіксовані сліди; предмети; відомості; поведінку [3, с. 184-185].

Слід зауважити, що обрання способу приховування залежить від мети інсценування таких злочинів: 1) створення видимості вчинення у конкретному місці іншого злочину (наприклад, касир магазину приховує власну крадіжку готівки з каси розбійним нападом двох осіб); 2) створення неправдивого уявлення про окремі обставини фактично вчиненого злочину або про окремі елементи його складу (наприклад, злочинець заявив, що його паспорт викрали, а сам у цей час оформив на себе кредит, у результаті чого забрав гроші і відмовився сплачувати кредит, оскільки начебто він його не оформлював); 3) створення видимості вчинення злочину для маскуванню власної недбалості, халатності, зловживання (наприклад, інсценування крадіжки з магазину при фактичній розтраті певної значної суми та товару самим продавцем, втраті важливих документів та цінностей тощо) [1, с. 366-367].

Можна виділити такі способи інсценування крадіжки з приміщення: 1) залишення слідів проникнення (злом замка, відмикання замка відмичкою, проникнення через вікно, стелю тощо); 2) створення слідів декількох злочинців (залишення слідів взуття різними видами взуття); 3) вилучення майна (без корисливих мотивів, з подальшим його знищенням, приховуванням власником); 4) залишення слідів вилучення майна (приховування розтрати майна: майна під час злочину немає, але злочинець залишає фрагменти майна для підтвердження версії ніби воно було); 5) порушення обстановки в приміщенні (розкидані речі, відкриті шафи, переміщені предмети); 6) залишення на місці події знарядь інсценованого злочину (відмички, будівельні кусачки, прилади для відключення сигналізації, механізми для відкривання сейфів, сумка для викраденого майна, можливо частково ним заповнена) тощо.

Способами інсценування грабежу є: 1) залишення слідів боротьби, знарядь нападу на імітованому місці події (плями крові, дерев'яна палиця); 2) залишення частин власного одягу на місці нападу; 3) залишення на місці події фрагментів «пограбованого» майна (дрібні монети, грошові купюри, чохол або частина мобільного телефону, золотий кулон або хрестик без ланцюжка) тощо [2, с. 129].

До способів інсценування розбійного нападу можна віднести: 1) залишення слідів боротьби, знарядь нападу (вогнепальної зброї, макетів зброї, задалегідь підготовлених предметів) на імітованому місці події (плями крові, відбитки частин тіла на м'якому ґрунті); 2) залишення частин власного одягу на місці нападу тощо [2, с. 129].

Перевірка версії про інсценування цих злочинів здійснюється за допомогою таких способів виявлення інсценування, як слідчі та розшукових дії, а саме:

- огляд місця події (уже на цій стадії розслідування можливо виявити ознаки інсценування, головне приділити цьому достатньо уваги, докласти всіх зусиль, зосередитися на дрібницях, які на перший погляд не стосуються вчиненої події);

Під час огляду місця події у цій категорії кримінальних справ виявляються і фіксуються негативні обставини, що вказують на можливе інсценування. При цьому, встановлюються такі фактичні дані: а) хто здійснив крадіжку, скільки осіб брало участь у реалізації злочинного наміру, їхні прикмети; б) шляхи підходу до місця крадіжки і його залишення, транспортний засіб, використаний злочинцем; в) чим і як давно здійснено злом, чи був зломщик достатньо досвідчений, які його фізична сила і звички, тривалість крадіжки, сліди злочинця і його дії на місці крадіжки, а також сліди, які могли залишитися на самому злочинцеві, його одязі, знаряддях злочину (частинки певної породи дерева, сліди сажі, масла, штукатурки, фарби тощо); г) предмети крадіжки, а також способи їх винесення, вивезення, схову [4, с. 35]. Такі деталі допомагають слідчому виявити прогалини у вчиненому, зіставити виявлене із заявленими даними заявника, сприяють виявленню інсценування події злочину.

Розслідуючи грабежі та розбої, під час проведення огляду варто перевірити обставини, що суперечать поясненням потерпілого і свідків, виявити можливі негативні обставини, характерні для інсценування цих злочинів. До огляду доречно залучити потерпілого з метою з'ясування руху злочинців під час нападу, роль та дії кожного з них, шляхи їхнього відходу. За даними опису події на місці вчинення легко можна виявити гільзи від використаної зброї, деталі одягу злочинців тощо. Дані потерпілого варто відразу ж порівняти з наявними слідами на місці події [5, с. 12].

- особистий огляд (цей вид слідчого огляду проводиться з метою огляду одягу потерпілого для виявлення на ньому можливих слідів, що вказуватимуть на інсценування заявленої події злочину);

- допит (особливого значення набуває допит заявника, оскільки часто саме заявники про злочин і є особами, що інсценують злочинну подію; у такому разі варто їх допитати щодо певних дрібниць) [1, с. 367].

При допиті потерпілого необхідно з'ясувати обставини, при яких він виявив крадіжку. Варто детально розпитати його про зміни, що він виявив в обстановці квартири після крадіжки і які можуть вказувати на певні дії злочинців. Велике значення для розшуку викрадених цінностей має детальне з'ясування у потерпілого ознак викрадених

цінностей як групових, так і індивідуальних, що відомі лише їхньому власнику [6, с. 104].

Для перевірки версії про інсценування крадіжки матеріально відповідальною особою з метою приховати факт крадіжки, при допиті додатково варто перевірити: її алібі та наявність матеріальних цінностей у місці її проживання; як давно вона працює на цьому підприємстві; чи були недостачі товарно-матеріальних цінностей, причини їх виникнення, ким вони виявлені, яких заходів було вжито для відшкодування шкоди; чи підозрює кого-небудь допитуваний у вчиненні крадіжки, на якій підставі. У такому разі в обов'язковому порядку призначається інвентаризація [6, с. 104].

Підсумовуючи, слід додати, що наведена тактика викриття інсценування при розслідуванні крадіжок, грабежів і розбійних нападів удосконалюється та не є сталою, адже практична діяльність органів досудового розслідування постійно вносить свої корективи. Але практика породжує нові запитання, відповіді на які покликані дати криміналістика, міжнародно-правовий досвід інших країн, зокрема європейських, а також подальше удосконалення кримінального процесуального законодавства України.

Список використаних джерел:

1. Криміналістика: підручник / В.А. Журавель, В.М. Глібо, А.Л. Дудніков, В.М. Шевчук / під за. ред. В.Ю. Шепітько. – Х.: Право, 2011. – 464 с.
2. Саковський А.А. Криміналістичні засади розслідування інсценувань злочинів: автореф. дис. на набуття наук. ступ. канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / А.А. Саковський. – Київ, 2013. – 202 с.
3. Даньшин М.В. Негативные обстоятельства как признак сокрытия преступления / М.В. Даньшин // Проблемы законности: Респ. міжвід. наук. збірник. – 2000. – Вип. 43. – С. 184-187.
4. Шурухнов Н.Г. Расследование краж: практическое пособие / Н.Г. Шурухнов. – М.: Юристъ, 1999. – 112 с.
5. Бахин В.П. Допрос на предварительном следствии (уголовно-процессуальные и криминалистические вопросы): учебное пособие / В.П. Бахин, М.Ч. Когамов, Н.С. Карпов. – Алмааты : Еркениет, 1999. – 208 с.